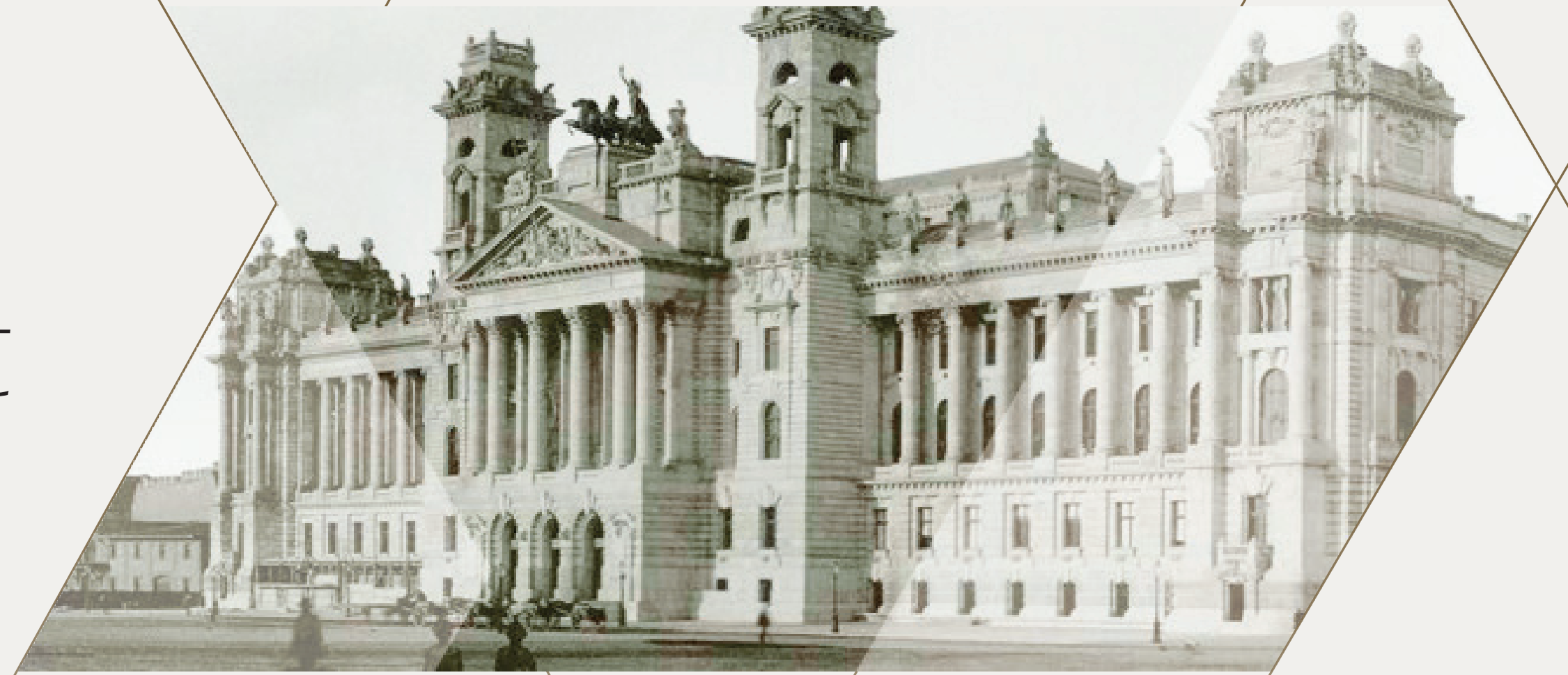

„Az emlékezés erejével...”

Bíróságtörténeti kiállítás- és konferencia-körút

2018-2019

SZOLNOKI TÖRVÉNYSZÉK

A Szolnoki Törvényszék története

A Szolnoki Törvényszék több mint kétszáz éves múltat tekint vissza. Az 1870-es évek elején hazánkban nagyszabású reform-sorozat kezdődött, melynek célja a polgári állam törvényhatósági rendszerének megteremtése, a jogszolgáltatás reformja és a közigazgatás egységesítése volt. Ennek keretében 1871-ben (az XXXI. és XXXII. törvények) hozták létre elsőfokú, általános hatáskörrel rendelkező törvényszékeket, melyek büntető és polgári ügyekben is eljártak. Ugyanekkor rendelkeztek a királyi törvényszékek és járásbírók székhelyeiről, illetve a járások beosztásáról is. Ezek alapján három törvényszéket szerveztek Szolnok, Jászberény és Karcag központokkal.

A Jászberényi kerület székháza Jászberényben, ahol a törvényszék is működött

A törvény által létrehozott rendszert pár év múlva felülvizsgálták, aminek következményeként a törvényszékek száma radikálisan csökkent. 1875-ben így megszüntették a szolnoki törvényszéket is: területét a karcagi törvényszék területéhez csatolták.

Kun-Szt-Mártoni járásbírók tisztikara 1897.

Mindent megváltoztatott azonban, hogy 1876-ban a járás és kun „főváros” helyett Szolnok lett az újonnan létrehozott Jász-Nagykunszolgátatás megye székhelye. Az újonnan létrehozott vármegyét a volt Jász-kun Kerület jársági és nagykunsági helységeiből, valamint Heves és Külső-Szolnok vármegye Tisza-menti településeiből alakították ki. A megyeszékhelyi szerep számos kísérőelemmel járt együtt: állami és törvényhatósági építkezések, igazgatási és igazságszolgáltatási szerep bővülése, gazdasági és infrastrukturális beruházások, a település vonzóvá válása.

Popovits Zsigmond a törvényszék elnöke

Szolnok városa ezt követően harcra indult a törvényszékért is. Majd 10 évig tartott, hogy 1885-ben kimondják: a törvényszék székhelye is Szolnok város legyen. A Szolnoki Törvényszék létrejötté pedig azt eredményezte, hogy azáltal megszűnt a Karcagi és a Jászberényi Törvényszék.

A Szolnoki Törvényszék elnöke 1885-től Popovits Zsigmond volt, a bírói kar a következő bírákból állt: Áray Károly, Bolgár Emil, Csávás Imre, Gyenes József, Kléger József, Lakatos Imre, Práter Imre, Séllyey József, Várady László, Veres Károly.

A törvényszék bírói kara 1926-ban

A második emelettel kibővített törvényszéki épület

A Szolnoki Törvényszék ekkori épülete az egykori Hubay-féle ház, a mai Varga Katalin Gimnázium épülete volt, amely azonban a törvényszék ügyforgalmának emelkedése, a törvénykezés és a közigazgatás terén tervezett reformok miatt egyre inkább szűkösnek és alkalmatlannak bizonyult. A helyzet megoldása egy új épület emelése volt, amely Örley Béla törvényszéki elnök aktív közreműködésével valósult meg.

Szilágyi Dezső igazságügy-miniszter

Az 1878:V. tc., a Csemegi-kódex hatályba lépése új fejezetet nyitott az igazságszolgáltatásban. Az első magyar büntető törvénykönyv következményeként indult meg a megyei törvényszékek és járásbírók mellé rendelt börtönök és fogházak kialakítása. A századfordulón felépített igazságügyi paloták komplexitásukkal tűnnek ki: járásbírók, törvényszékek és a hozzájuk tartozó fogházak és börtönök épületegyütteséről beszélhetünk.

A Szolnoki Törvényszék új otthonának építésére 1891-ben bízott rá Szilágyi Dezső igazságügy-miniszter. A város által az állam tulajdonába bocsátott telek az 1878-ban felépült vármegyeházzal szemben feküdt. Vásárlás és kisajátítás révén sikerült a területekhez hozzájutni, így 1892 tavaszán megkezdődhetett az építkezés.

Az épületet a törvénykezési és bírósági épületek specialistája, Wagner Gyula (1851-1937), tervezte, a kivitelezésért Jirassek és Kraus nevű vállalkozók építőcége felelt.

1892 őszén már álltak az új épület falai. Október nyolcadikán tartották az építkezés bokrétaünnepélyét: az épület környékét nemzeti színű zászlókkal díszítették fel, jutalmat osztottak a munkások között, köszöntők hangzottak el, s „a verőfényes nap az őszi eső harmatszerű cseppjeit csókolgatta a falakon”.

A költözés során a „régibűnűk papírra tételei megszellőztettek, s egy rövid ideig még élvezik a pakolódzás gyönyörűségeit, hogy aztán megint örök nyugalomra helyeztessenek az új épület hátsó polcainak valamelyik sötét zugába”. A törvényszéki dolgozók mellett „a fogház rabjai is örülnek a lakás változtatásnak, mert itt büszkének lesznek a szép épületre, amelyben számukra is vannak berendezett szobák, de még fürdő is”.

1893 nyarára készült el az Igazságügyi palota. Homlokzatán „A KIRÁLYI TÖRVÉNYHÁZ” felirat volt olvasható.

Az 1914-ben kitört első világháború, majd az őszirózsás forradalom, a Tanácsköztársaság és a román megszállás időszaka Szolnok városát és a törvényszéket is súlyosan érintették. Az anyagi károk mellett pótolhatatlannak tűntek a személyi veszteségek: számos bíró, ügyész, ügyvéd halt hősi-, illetve mártírhálalt.

Virág Béla törvényszéki elnök nevéhez fűződnek az 1924-ben megkezdett második emelet tervezési és ráépítési munkálatai. A kivitelezők Sipos-Bogdánfy-Gerlőczy építőmesterek voltak.

Kimerítő és hosszadalmas bővítési munkálatok után 1925. november 1-jén a törvényszék elnökhelyettese értesítette a városi tanács vezetését, hogy a második emelet építése befejeződött, s kérték a beköltözési engedélyét. 1926. január 2-án megadták a lakhatási engedélyt, s a törvényszék birtokba vehette a második emeletet is.

A törvényszéki palota eredeti épülete

A törvényszék elnökei 1945-ig: Popovits Zsigmond (1885-1889), Örley Béla (1889-1901), ilenczfalvi Sárkány József (1901-1902), Félix Antal (1902-1912), Szikszay György (1912-1919), kügyi Virág Béla (1920-1926), Fuchs/Falkay Gyula (1926-1939), Tormássy Lambert (1939-1940), Vitéz Turáky Dezső (1940-1943), Eötvényi Olivér (1943-1944).

„Jász-Nagykunszolgátatás Megyei Lapok 1895. június 9.

Egy minta bíróság: Örley Béla a Szolnoki Királyi Törvényszék érdekes elnöke rendszerinti vizsgálatát a folyó évben a Szolnoki Királyi Járásbírók kezébe adta. Az illetékes körök előtt már régóta ismert, hogy a Szolnoki Királyi Járásbírók amióta annak vezetését Barbur László, királyi járásbíró vette át, egyike az ország legkitűnőbb bíróságainak. Ügyvédi körökben pedig valóságos lelkesedéssel emlékeznek meg ezen mintabíróságról. [...] Reggel 8 óra-kor sürgős-forgás van a bíróságnál, mindegyik bíró már szobájában dolgozik, a délelőtti letárgyalt ügyek már a kora délutáni órákban fekszenek leírás végett; a sürgetés az ügyfelek és ügyvédek részéről teljesen feleslegessé vált, és a divatból teljesen kiment. De különösen kiválik a bíróság azon törekvéséből, hogy az anyagi igazságot érvényre juttassa, a haszontalan perek számát csökkentse, azért ritkaságszámba megy, hogy a fellebbviteli bíróságok a Szolnoki Királyi Járásbírók ítéletét megváltoztatják. [...] Nagyban hozzájárult ehhez az új perrendtartás! De a legjobb perrendtartásnál is többet ér a jó bírói kar és a Szolnoki Királyi Járásbírók legnagyobb részben derék bírói karának köszönheti, hogy mintabírósággá lett, és az új törvény kiváló előnyeit oly fényes megvilágításban tünteti fel. [...]”

Szerkesztette: Szolnoki Törvényszék Bíróságtörténeti Munkacsoport

Grafikai szerkesztés: Kovács Gábor, Országos Bírósági Hivatal

ORSZÁGOS
BÍRÓSÁGI HIVATAL

SZOLNOKI
TÖRVÉNYSZÉK